
Hledá se nejslabší kus ve stádě

Hledá se nejslabší kus ve stádě

LIDOVÉ NOVINY

30.11.2010, autor: TOMÁŠ NĚMEČEK

Zavírat vysoké školy je těžší, než se zdálo. Problém je v tom, jestli je to problém

Vzpomínáte na říjnovou aféru, když se ministerský náměstek Kryštof Hajn snažil vynutit zavření budějovické vysoké školy? Teď stát zjistil, že tudy to nejde. A hledá jiné, jemnější cesty.

Škola, kterou se snažili zrušit už dva ministerští náměstci, má malý, téměř kapesní areál. Dvě nízké učební budovy, tělocvična, jídelna a hlavní budova rektorátu s kolejemí.

Kvůli téhle škole na průmyslovém předměstí Českých Budějovic, která přijde státní rozpočet na 54 milionů ročně, musel být takový povyk?

Nejmenší a nejohroženější Vysoká škola technická a ekonomická má od počátku smůlu. Patnáct let trvalo, než se tento sen několika zdejších učitelů zhmotnil. "Ani se nedá říct, že by za tím výrazně stál někdo z tehdejších místních politiků," dodává spoluzakladatelka školy Věra Mulačová, která učí na zdejší Katedře ekonomiky a managementu podnikovou ekonomiku.

Měl to být průkopnický čin – praktická, neuniverzitní škola, která by vychovávala bakaláře pro jihočeské firmy. Zákon o obdobné škole, polytechnice v Jihlavě, schválil parlament v roce 2004 (stát dnes stojí 109 milionů ročně); dva roky poté se VŠTE stala nejmladší a nejmenší z 26 veřejných vysokých škol. A také nejohroženější. V akademické a politické elitě je dnes populární slogan, že vysokoškoláků už je příliš. VŠTE měla být opět průkopníkem – tentokrát jako ukázka, že školy lze i rušit. Dva ministerské příkazy k dobrovolnému samorozpuštění však škola odmítla. Ministerstvo tedy požádalo o posouzení její kvality Akreditační komisi. Ani tudy to však nepůjde; komise před pár dny schválila závěr, že bakalářské programy VŠTE omezovat nebude. "Základní standardy škola splňuje," říká předsedkyně Akreditační komise Vladimíra Dvořáková. "Jistěže ji parlament může zase zrušit – může zrušit třeba i Univerzitu Karlovu, když bude chtít –, ale pak je otázka, proč ji tedy před čtyřmi lety povoloval." Teď vám ukážu, jak se to dělá. Za ministryně školství Petry Buzkové vznikl plán, že podobné bakalářské školy vzniknou i v dalších krajích. "Nakonec jsme to ale stihli jen my a VŠTE," vzpomíná první rektor jihlavské polytechniky Ladislav Jirků. Pak se totiž nálada ministerstva začala obracet.

Letos v květnu se náměstek tehdejší ministryně Kopicové Vlastimil Růžička sešel s rektorem budějovické školy a požádal ho, ať studenty svých dvou akreditovaných oborů převedou jinam – ekonomy na Jihočeskou univerzitu, stavaře na ČVUT. "Důvody nespočívaly v naší škole, ta byla v pořádku," vzpomíná rektor, 34letý ekonom Marek Vochozka. "Ale jak řekl, systém terciárního vzdělávání musí doznat změn – má být méně studentů. Pochopil jsem, že si vybrali nejzranitelnější školu."

Růžička už se k jednání vrací nerad, z ministerstva odešel do Fyzikálního ústavu. Své důvody podává takto: "V dnešní době nastupuje na vysoké školy 57 procent populačního ročníku. Do tří let se čeká silný demografický pokles. Jsem odpovědný člověk a uvažoval jsem, jak to bude třeba řešit." Škola jeho pokyn odmítla, proto na ni ministerstvo poslalo Akreditační komisi.

To už však bylo po volbách a úřadu se chopila strana Věci veřejné. Po profesoru Růžičkovi, dlouholetém rektorovi Vysoké školy chemicko-technologické, převzal agendu Kryštof Hajn, dříve člen představenstva bezpečnostní agentury ABL. V říjnu si pozval učitele z Budějovic (ochotně přijeli, protože ministerstvo jim kvůli napjatému státnímu rozpočtu pozdržovalo 12 milionů korun na výplaty do konce roku) a před shromážděnými úředníky chtěl předvést, jak se to dělá. Tehdy zazněla často citovaná slova, že škola musí skončit a předat areál budějovické Jihočeské univerzitě, jinak si její vedení ponese důsledky – a "pokud máte pocit, že vás vydirám, tak to se vůbec nemýlíte".

Z jednání neexistuje úřední záznam, pouze rychlé zápisky delegace z VŠTE, ministerstvo však jejich autenticitu nepopřelo (Hajn se nevyjádřil nikdy). "Říkala jsem si: Ten tedy jde tvrdě na věc – a před tolika svědky... Padlo tam také, že je to koaliční rozhodnutí, aby rychle zanikla aspoň jedna veřejná vysoká škola," popisuje Věra Mulačová. Když VŠTE své zápisky z jednání zveřejnila, ministr školství se za náměstka omluvil a stáhl ho z očí – Hajn má nyní na starosti evropské fondy.

Akreditační košťe mete pomalu Při krátké procházce působí VŠTE jako škola, která se skutečně snaží o praktickou výchovu bakalářů – na nástěnce visí upozornění na povinnou 13–14týdenní praxi v podniku. Na každém patře kolejí ve školním areálu se inzerují volné pokoje, většina z 1800 studentů je zjevně místních. Škola nemá přijímací zkoušky, ale čísla nenavědčují tomu, že by byla přehnaně mírná: "studijní úmrtnost" (podíl těch, kdo předčasně ukončí studium) je asi 30 %.

K témuž došla i komise a prodloužila jí akreditace: ve svých studijních oborech – ekonomickém i obou stavebních – škola plní, co slíbila. "Líbí se nám, jak organizují praxi v podnicích. Vytkli jsme jim, že publikační činnost si vyřešili založením vlastního časopisu," vybavuje si předsedkyně Akreditační komise Vladimíra Dvořáková. "V zásadě to odpovídá průměrné škole." (Zpráva kritizuje, že šest ze sedmi docentů je nad 60 let, že na škole nestuduje žádný cizinec a že její plány na zdvojnásobení počtu studentů na 3500 do roku 2015 jsou nad síly dnešních pedagogů. Celkové vyznění je však pozitivní.)

Dvořáková ale brzdí očekávání ministerstva, že zrovna Akreditační komise bude "čistit" trh se vzděláním. V současnosti existuje vedle 26 veřejných vysokých škol už 56 soukromých; i při křiklavých nedostacích je zrušení školy vleklý proces, podle Dvořákové klidně tříletý. "Za některé školy už s námi komunikují jen advokátní kanceláře. A pak od nich slyšíme i argumenty, že v zákoně není výslovně řečeno, že bakalářské práce mají být kvalitní. Nebo že akademici, kteří garantují příslušný obor, musí mít vědeckou hodnotu zrovna v něm. Asi jako kdybych já, politoložka, mohla být garantem lékařského oboru," líčí Vladimíra Dvořáková.

Například letos v červenci vystavila Akreditační komise drtivé vysvědčení soukromé Rašínově vysoké škole v Brně. Místo slibovaných 15 docentů a profesorů měla škola jen čtyři, v inzerátu slibovala studium ekonomie "bez výuky matematiky" a "o sobotách", její bakalářské práce byly mizerné (jako výborná byla hodnocena práce Podnikatelská etika, která v podstatě jen přepsala učebnici; běžně se v pracích rozsáhle opisuje Wikipedie, často bez řádných citací).

Škola se odvolala. Nové studenty sice nepřijímá s tím, že "kapacita školy je naplněna", ale o svých problémech na hlavní stránce neinformuje. Teprve v sekci Aktuality je skryto nenápadné Vyjádření Rašínovy vysoké školy ke správnímu řízení. Momentálně má škola lhůtu na nápravu nedostatků do konce roku.

Nový náměstek ministra školství Jan Koucký říká, že veřejné vysoké školy nebude rušit vrchnostenským zásahem, ale změni způsob jejich financování. V jeho představě by se vedle sebe měly uživit jak špičkové výzkumné univerzity, tak školy úspěšně pěstující bakaláře pro místní zaměstnavatele. Detaily svého plánu chce však nejprve tento týden vyložit rektorům; později, v půlce prosince, i veřejnosti.

Poslanci jsou vůči možným zásahům do financování obezřetní. "Stát by měl nejprve říct, jakou kvalitu od bakalářů očekává. Když totiž změni financování například tak, že bude místo 'za studenta' platit víc 'za absolventa', školy budou v pokušení přimhouřit nad studenty oko, aby nepřišly o peníze," varuje bývalý rektor jihlavské polytechniky a dnes poslanec TOP 09 Ladislav Jirků.

Předsedkyně školského výboru sněmovny Anna Putnová z TOP 09 (zároveň děkanka Fakulty podnikatelské VUT v Brně) by si od ministerstva nejprve přála dlouhodobý výhled, jak by mělo české vysoké školství vypadat řekněme kolem roku 2020: "Plánovačství tady získalo pejorativní význam. Ale jde mi o to, zda budeme určité obory, například technické, podporovat víc než jiné." Volné místo na škole? Výborně Existuje však ještě jiný pohled, ten však v českém prostředí propaguje málokdo, naposledy vzdělávací expert Aleš Vlk, který se jako poradce podílel na loňské Bílé knize o vysokém školství. Z tohoto pohledu je vzdělání tím nejlepším zbožím, jaké bude Západ "vyvážet", spolu s vědeckými objevy a finančními službami. Na trhu se vzděláním spolu už dnes soupeří Amerika, Británie a Austrálie o asijské zákazníky.

Úspěšné školy lákají zahraniční studenty, otvírají pobočky v cizině, poohlížejí se po Indii a Číně, ale i po střední a východní Evropě. Podle údajů Aleše Vlka 1,8 milionu studentů ze všech zemí studuje v zahraničí, za školné a další výdaje utratí 30 miliard dolarů a číslo pořád roste. U nás 32 700 zahraničních studentů (údaj statistického úřadu z roku 2008) představuje slibných 8 procent. A to jsou zatím tři čtvrtiny z tohoto počtu Slováci.

AKREDITACE ŽÁDÁ...

Co vysoká škola například potřebuje pro udělení akreditace: * základní materiální zabezpečení včetně kvalitně vybavené knihovny; studenti musejí mít přístup k internetu a předepsané studijní literatuře; mají nárok na pravidelné konzultace v budově školy * garantem oboru musí být – na plný úvazek – docent nebo profesor aktivní v příslušném oboru; každý může být garantem jen jednoho programu * další vyučující musejí být minimálně magistři, hodnotí se pět jejich nejlepších publikací za posledních pět let SRCM: Standardy pro studijní programy, Akreditační komise 2010, www.akreditacnikomise.cz/cs/standardy-pro-posuzovani-zadosti.html